

izvirni znanstveni članek

UDK 908(497.4 Kranjska) "1790/1791"
908(497.4 Ljubljana)"1790/1791"
prejeto: 20. 3. 2002

Eva Holz

dr. zgodovinskih znanosti, docentka, Zgodovinski inštitut Milka Kosa, ZRC SAZU, Gosposka 13, SI-1000 Ljubljana

Popotovanje cesarja Leopolda II. in neapeljskega dvora skozi Kranjsko v letih 1790 in 1791

IZVLEČEK

V letih 1790 in 1791 je bila Ljubljana deležna visokih obiskov. V razpravi sta prikazani obe plati medalje teh obiskov. Lepa stran, ki je bila namenjena navduševanju prebivalcev, je bila objavljena v časopisu Laibacher Zeitung. Nekoliko manj lepo ozadje tega dogajanja pa je predstavljeno na osnovi arhivskih virov.

KLJUČNE BESEDE

deželni stanovi, Ljubljana, potovanje, obiski, slovesni sprejemi

SUMMARY

*THE TRAVELLING OF EMPEROR LEOPOLD II AND THE NAPLES COURT THROUGH CARNIOLA
IN THE YEARS 1790 AND 1791*

In the years 1790 and 1791 Ljubljana received high visits. In the treatise both sides of those visits are presented. The pretty side, which was intended for the enthusiasm of the inhabitants, was published in the newspaper Laibacher Zeitung. The somewhat less pretty background of those visits are presented on the basis of archival sources.

KEY WORDS

the States, Ljubljana, travelling, visits, solemn receptions

V letih 1790 in 1791 so skozi Ljubljano potovali zelo zanimivi gostje in dežela Kranjska se je morala pripraviti na visoke obiskovalce. Deželni stanovni so se ob tem znašli v precejšnjih škripcih; leto 1790 je bilo še leto žalovanja za cesarjem Jožefom II., v Evropi pa se je že čutila napetost in negotovost zaradi dogodkov v Franciji. Kranjskim deželnim stanovom se je nekako posrečilo, da so se vsem tem pastem spretno izognili in visokim gostom pripravili lep sprejem.

Obisk cesarja Leopolda II. v Ljubljani leta 1790 ter potovanje neapeljskega dvora na Dunaj in nazaj je na kratko opisal že Avgust Dimitz v *Geschichte Krains*. Ob tem je pripomnil, da je pisal na osnovi podatkov, ki jih je pobral iz poročil v časopisu *Laibacher Zeitung*. Za ta časopis je omenil, da je razmeroma težko dostopen. Zelo je obžaloval, da nima o tem zanimivem obisku in o dogajanju okrog njega na razpolago drugih podatkov. V tem članku sem podrobneje povzela poročila iz *Laibacher Zeitung* in jih dopolnila z arhivskimi viri, tako da si lahko ustvarimo zaokroženo sliko o dogajanju.¹

Poluradni ljubljanski časopis *Laibacher Zeitung* je v začetku avgusta 1790 med novicami iz tujine prinesel sporočilo, da sta se neapeljski kraljevski princesi Marija Terezija in Amalija Luisa zaročili z avstrijskima cesarskima princema Francem in Ferdinandom. Novica je prišla iz Rima.² Sredi avgusta je sledila novica, da bosta neapeljski kralj in kraljica z zaročenima princesama potovala na Dunaj, hkrati pa je časopis tudi poročal, "da bo naš cesar potoval gostom naproti na Reko".³ To je pomenilo, da bodo vsi potovali skozi Ljubljano, ki se bo morala, tako kot ostali kraji ob poti, po kateri je bilo predvideno potovanje kronanih glav, pripraviti na dostojen sprejem. 17. avgusta je *Laibacher Zeitung* sporočila svojim bralcem, da bo "cesar prihodnji teden potoval na Reko preko Gradca, Ljubljane in Trsta, da bi sprejel neapeljskega kralja in kraljico ter obe princesi".⁴ Ti dve novici je časopis povzel po dunajskih poročilih. Stanovski odbor v Ljubljani je vsa ta poročila vestno spremljal. Z Reke je 18. avgusta 1790 pripotoval sel z novicami, ki so potrdile časopisno pisanje, in prinesel tudi načrt predvidenega potovanja gostov čez naše ozemlje. Scenarij potovanja je bil kar obsežen pa tudi težaven, saj sta neapeljski kralj in kraljica s princesami potovala ločeno. Za oba je bilo tako treba zagotoviti vse potrebno udobje in

varnost, treba je bilo pripraviti pravo število voz in vprežnih ter jezdni konj. Za ta del organizacije je poskrbela pošta, ki je bila po tedanji avstrijski zakonodaji monopolist tudi pri prevozu potnikov, pa četudi so bile to okronane glave. Načrt potovanja neapeljskega dvora, ki ga je prinesel sel z Reke, pa je bil sledeč.

Neapeljski kralj naj bi z Reke, kjer je stanoval v guvernerjevi palači, potoval proti Trstu. Tu je bil predviden dan postanka, stanoval pa bi v guvernerjevi palači. Na razpolago je imel 24 vprežnih in dva jezdna konja. Iz Trsta naj bi ga pot vodila do Planine, kjer bi stanoval pri grofu Kobenzlu, od tu je šla pot v Idrijo in naprej v Ljubljano, kjer bi stanoval v škofijskem dvorcu. Iz Ljubljane se je pot nadaljevala v Celje, kjer bi s spremstvom zasedel dve gostilni, potoval skozi Ernovž, kjer bi stanoval v gostilni, in nato naprej do Gradca, kjer se bi sešel s svojo kraljevsko soprogo in njenim spremstvom.

Neapeljska kraljica je imela na razpolago 42 vozni in dva jezdna konja (sem so prišteti tudi konji avstrijskega cesarja, ki ji bo prišel nasproti). Kraljica s spremstvom bi z Reke potovala proti Planini in naprej proti Ljubljani, kjer je bil predviden enodnevni postanek, nato je bilo predvideno potovanje v smeri Celje-Ernovž-Gradec, kjer je bil spet predviden počitek in srečanje obeh neapeljskih veličanstev ter skupna pot naprej proti Dunaju. Njeno veličanstvo ogrska kraljica bi prišla obema naproti do Brucka. Od Dunaja do Brucka bi imela na razpolago 16 vprežnih konj.

Za spremstvo neapeljskega kralja od Gradca do Mürzzuschlaga je bilo na razpolago 24 vprežnih konj, prav toliko tudi od tam do Dunaja. Spremstvo so sestavljali: komornik, dve komorni slugi, ranar, garderober, nadzornik, šest telesnih služabnikov, dva kuharja in štirje kuharski pomočniki, dva kurirja ter neapeljski poslanik z dvema služabnikoma. Vozili so se v dveh šesterovpregah in dveh četverovpregah, na razpolago so imeli tudi dva jezdna konja ter še dva voza, v katera so bili vpreženi po štirje konji. Kralj je imel od Gradca do Brucka, kjer je prenočeval v poštni gostilni, na razpolago 46 konj, od Brucka do Neustadta, kjer je stanoval v Akademiji, 58 konj in od tu do Dunaja prav tako 58 konj.

Spremstvo neapeljske kraljice je bilo sestavljeno iz petih šesterovpreg in ene četverovprege, dveh voz s po štirimi konji; dva voza, s prav tako po štirimi konji in dva jezdna konja sta pripadala ogrski kraljici. Spremstvo ogrske kraljice je bilo sestavljeno iz dveh šesterovpreg in enega voza s po štirimi konji.

V spremstvu neapeljske kraljice so potovale tri kraljevske princeze, ki so morale imeti lastne postelje, ena dvorna dama, dva komornika, štiri komornice in dva služabnika, osebni zdravnik, dve

¹ Dimitz, *Geschichte Krains*, 239-245.

Arhiv republike Slovenije, Deželni stanovi – Reg. II. Grafschaft Mitterburg Angelegenheiten, v delu, ki nosi naslov Dvorna žalovanja. V nadaljevanju ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

² *Laibacher Zeitung*, 6. 8. 1790.

³ *Laibacher Zeitung*, 13. 8. 1790.

⁴ *Laibacher Zeitung*, 17. 8. 1790.

služabniki komornic, komornica dvorne dame, komornikov sluga, garderober, trije lakaji, en slaščičar, dva kuharja, dva kurirja in deset osebnih strežajev in kavalirskih slug.

Za njegovo veličanstvo ogrskega kralja pa ni bilo treba posebej skrbeti, ker je potoval v spremstvu dveh oseb in stanoval v drugem gostišču kot kraljica.

Označeno število konj so smatrali za tisto, ki je ravno primerno za delo, morali pa so poskrbeti, da je bilo vedno na razpolago dovolj konj, in paziti, da se na posameznih postajah ne bi nabiralo preveliko število konj. O potrebah po konjih so sporočale štafete, ki so potovale z Reke ob določenih dneh na določene poštne postaje, da ne bi prezgodaj najemali konj. V Gradec naj bi potniki pripotovali v časovnem razmaku enega dne. Zato so morali konji, ki jih je uporabljala prva skupina, delati tudi nasledni dan za drugo skupino. V Brucku so morali rezervirati dve gostilni. Neapeljski kralj naj bi stanoval v poštni gostilni, ogrski kralj in kraljica s spremstvom pa naj bi bivala v gostilni Labod (Schwan).⁵

Ob tem sporočilu so se znašle tako kresije kot stanovi v težavah. Spodobilo se je primerno sprejeti cesarja ob njegovi poti na Reko (in nazaj), hkrati pa je bilo treba misliti na to, da se še niso zaključila dvorna žalovanja za cesarjem Jožefom II. Treba je bilo loviti krhko ravnotežje med dvornim žalovanjem in izražanjem veselja nad cesarskim obiskom. Prav tako je bilo treba prirediti primeren sprejem neapeljskemu kralju, kraljici in princesam. Mestna oblast v Ljubljani in deželne oblasti so morale zelo tankočutno odločiti, kako bodo uskladile te nasprotujoče si želje. Dan potem, ko so sprejeli sporočilo z Reke, je kresija prejela od stanovskega odbora sporočilo o tem, kaj pričakujejo od nje. Najprej so od kresijskih oblasti želeli doseči, da kmetje s svojimi prošnjami ne bodo nadlegovali cesarja na vsakem postajališču; vse pritožbe naj bi zbirali in jih vladarju predali šele v Ljubljani. Med plemiči pa je bilo treba izbrati delegacijo, ki bo šla počakati cesarja na deželno mejo. Ker je bil še čas žalovanja, si brez cesarjevega dovoljenja niso upali organizirati sprejema. Kljub temu pa so se skrbno pripravljali:

1. Topovi morajo biti pripravljeni, da bodo lahko pozdravili cesarja, če bo to dovoljeno.
2. Redutno dvorano je treba pripraviti za javni ples.
3. Lastnike hiš in stanovanj v Ljubljani bi bilo treba nagovoriti, da bodo pripravili slavnostno razsvetljavo, vendar pa jim je treba dopovedati, da ne smejo nič početi na lastno pest.
4. Vojska in mestna garda bosta morali pripraviti vse potrebno.

*Neapeljski kralj Ferdinand IV. (1751-1825)
(Meyers Enzyklopädisches Lexikon, Mannheim,
Wien, Zürich, 1973)*

Mrzlične priprave, čeprav v negotovosti, so se nadaljevale. Istega dne, 19. avgusta 1790, je bila posebna seja stanovskega odbora, na kateri so potrdili, da bo kresija lahko storila vse, kar je potrebno, da cesarja na poštah kmetje ne bodo nadlegovali s prošnjami. Brez dovoljenja zaenkrat ni bil možen noben izraz veselja, dovoljen je bil le sprejem plemstva. Prebivalcem je bilo zato treba dopovedati, naj se le pripravijo na slovesno razsvetljavo, vendar ne sme nihče nič počenjati svojevoljno. Prav tako naj bi bili pripravljeni topovi za izstrelitev častnih strellov, če bo dovoljeno. Redutno dvorano naj bi pripravili. O tem sta se morala sporazumeti gledališki direktor in inženir Josef Schemerl. Mestna garda in vojska sta bili tudi pripravljene. Treba je bilo razmišljati tudi o primernem številu voz in konj, ki bi jih morali imeti na razpolago, določiti je bilo treba odposlanstvo, ki naj sprejme cesarja. Odposlanci naj bi cesarja pričakali približno tri ure izven Ljubljane, določiti je bilo treba le še njihovo število. Izvedeli so, da so v Celovcu pripravili cesarju slovesno razsvetljavo in lep slavalok. Grof Gallenberg je predlagal, naj se sprejema na deželni meji poleg štirih že določenih odposlancev udeležita še grof Blagaj in baron Wolkensberg. Ker pa je kazalo, da ne bo na razpolago dovolj konj, so sklenili, da bodo odposlanci največ štirje.

Gubernij je potrdil, da bo cesar 24. avgusta pripotoval v Ljubljano. Še enkrat je bilo omenjeno,

⁵ ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

naj cesarja med potjo ne nadlegujejo s prošnjami. Konec je bilo negotovosti o dovoljenem izražanju veselja. Bilo je dovoljeno, vendar ni smelo biti pretirano. Kresijsko navodilo je hišnim lastnikom naročalo, naj od 24. na 25. avgust prižgejo laterne na svojih hišah, kot je bil običaj.

22. avgusta so prebivalci Ljubljane dobili še zadnja navodila za izražanje veselja: razsvetljava je bila dovoljena, topovski streli pa prepovedani, vendar pa naj bodo topovi vseeno pripravljeni. Prebivalci so dobili navodilo, naj ob vladarjevem obisku vzdikajo: Naj živi kralj, naj živi najboljši kralj! Z Dunaja so sporočili, da so vladarju taki vzdikli zelo ljubi.⁶ Kljub vsej živčnosti in prerivanju med člani stanovskega odbora, kdo se bo udeležil vladarjevega sprejema na deželni meji, je sprejem in bivanje Leopolda II. v Ljubljani potekalo v redu.

Vladar je s spremstvom pripotoval v mesto 24. avgusta okrog devetih zvečer, v mestu ga je pozdravila mestna garda. Naslednjega dne je med 6. in 12. uro dopoldne sprejemal v avdijenco, prav tako je bila avdijenca tudi popoldne. Popoldne si je ogledal tudi javne stavbe v mestu. Pri ogledu so ga spremljali nadvojvoda Leopold in kresijski glavar baron Ankershofen, polkovnik Struppi, oba delegata baron Schweiger in Rossetti ter deželni inženir Jožef Schemerl. Ob tričetrt na polnoč je vladar odpotoval proti Reki. Ob odhodu se je priporočil za prav tako prisrčen sprejem ob povratku. Njegov odhod je spremljala množica meščanov. Ob vladarjevem obisku so se izkazali tudi ostrostrelci. Za nastop so izbrali same lepo raščene možakarje. Njihova obleka in oborožitev pa sta bili: bele hlače in telovnik, zelen površnik, gamašni škornji, na glavi korzarski klobuk z belo in zeleno kokardo ter belim čopom. Od levega ramena proti desni strani je tekla zelena vrvica, na kateri je bil obešen rog za smodnik. V desnici so imeli risanico, na levem boku pa lovski nož. Poveljujoči stotnik je bil bivši vojaški sodnik pri pešcih regimenta nadvojvode Ferdinanda in tedanji krvni sodnik za Kranjsko gospod Karl Krobat, poleg njega so bili še štirje oficirji: doktor prava Morak, livar zvonov in ljubljanski meščan gospod Samassa, špediter gospod Anton Hofer in gospod Garzarolli. V vojaškem zboru je bilo tudi osem godbenikov, ki so z uspehom zaigrali vladarju podoknico. Zbor petih oficirjev in 70 ostrostrelcev je vadil vsak dan. Vadili so tudi turško muziko in svojo spretnost so pokazali ob vladarjevem obisku.⁷ Vojaška godba je bila tedaj v Ljubljani zelo priljubljena tako zaradi lepih uniform kot tudi zaradi dobrega igranja.⁸

Potrebno je bilo misliti na slovesno okrasitev

mesta ob vladarjevem povratku in na sprejem neapeljskih visokosti. Za to priložnost so predvidevali razsvetlavo, slavoloke in piramide; po takih okraskih so bili Ljubljancani že znani. Življenje v Ljubljani se je za nekaj dni prilagodilo navadam visoke družbe, ki je bila navajena večernih in nočnih zabav. Na posebni seji 25. avgusta je bilo sklenjeno in sporočeno odboru deželnih stanov, da je treba redutno dvorano spremeniti v kazino. Morali so pripraviti igralne mize s stoli, kartami in vsem, kar spada zraven. Kazino je moral biti urejen tako, da je bil v času bivanja vladarja odprt od šestih naprej, vstop pa naj bi bil dovoljen tudi častnim meščanom. Pripraviti je bilo treba tudi plemiško gledališče. Plemiški prijatelji gledališča so sporočili, da bi se vladarju, če se mu bo zdelo primerno obiskati gledališče, predstavili s komedijo. Stanovi so bili obveščeni tudi o tem, da je vlogo gostiteljice v času bivanja neapeljskega dvora v Ljubljani, prevzela nadvojvodinja Elizabeta,⁹ ki je iz Innsbrucka pripotovala v Ljubljano 26. avgusta ob 7. zvečer. Naproti sta ji šla nadškof in kresijski glavar, mestna garda in zbor ostrostrelcev pa sta ji pripravila parado. Stanovala je v hotelu Divji mož.¹⁰

Hotel Divji mož je bil ustanovljen leta 1731 zaradi vladnega ukaza mestnemu magistratu, da mora poskrbeti za stanovanje potnikom in vojakom. Ko so se izboljšale ceste, je bilo tudi več popotnikov in pošto poslopje, kjer so prej prenočevali, ter privatne sobe niso več zadoščali. Tako je magistrat kupil dve hiši pri Rotovžu, ju med sabo povezal in oblikoval hotel. Tu je bilo na razpolago 10 sob, bile pa so namenjene potujoči gospodi. Hotel je sprejemal imenitne goste, kot so bili cesar Jožef II., cesar Leopold II., nadvojvodinja Elizabeta. Ime je dobil po sliki Herkula, ki jo je nosil na pročelju. Od leta 1763 je bil v privatni lasti, leta 1868 pa so ga opustili.¹¹

Ob 9. zvečer se je pred hotelom zaslišala vojaška godba. Naslednje jutro je nadvojvodinja že začela s svojimi družabnimi obveznostmi. Najprej je prisostvovala pri sveti maši v stolnici, ob 12. uri je bil sprejem plemstva in poljub roke, popoldan je obiskala škofijo in si ogledala prostore, ki so bili namenjeni neapeljskemu dvoru. Zvečer je šla na zabavo v kazino. Tudi naslednji dan (28. avgust) je bil poln obveznosti. Začel se je s prisostvovanjem pri sveti maši v cerkvi Marijinega oznanjenja, sledil je obisk kadetnice, kapucinskega in uršulinskega samostana, ogledala si je tudi deželno gledališče. Popoldne je obiskala cerkve sv. Jakoba in si ogledala novi most in kanal (Gruberjev kanal). Večer je preživela v kazinu, kjer so njej na čast priredili

⁶ ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

⁷ *Laibacher Zeitung*, 27. 8. 1790.

⁸ Čerin, Zgodovina vojaških oziroma turških godb. *Pevec*, 7, Ljubljana, 1927, 1-2, 11-12, 19-21, 26-28.

⁹ ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

¹⁰ *Laibacher Zeitung*, 31. 8. 1790.

¹¹ Vrhovnik, *Gostilne v stari Ljubljani*, 15-16; Costa, *Reiseerinnerungen aus Krain*, 25; Ljubljanski hoteli pred 100 leti. *Kronika slovenskih mest*, III, 1936, 46-47.

glasbeno akademijo. Klavir sta igrali grofica Porzia in gospa von Bonazza, pela pa je gospodična von Gasparini. Nadvojvodinjine družabne obveznosti so se nadaljevale tudi v naslednjih dneh. Tako je 29. avgusta po obisku maše v stolnici šla na sprehodno vožnjo po Zoisovem drevoredu, popoldne je obiskala Cekinov grad, pristavo gospoda ritmojstra von Szöghenya. Zvečer se je peljala na Podturn, kjer jo je čakala številna družba. 30. avgusta je obiskala mašo pri Usmiljenih bratih ter nato tudi njihovo bolnišnico. Sledil je obisk pri baronu Zoisu, kjer si je ogledala njegovo zbirko mineralov. Večer je preživela v kazinu, kjer jo je smel spremljati kresijski glavar.¹² Zadnji dan avgusta je nadvojvodinja začela družabni del svojega bivanja v Ljubljani z obiskom maše, ki jo je ljubljanski knezoškof daroval v cerkvi sv. Florijana. Popoldne ob 4. uri je bila zabavna vožnja po Ljubljani. Predhodnico veselicega brodovja sta sestavljali dve ladji, na katerih je bilo vojaštvo, sledila je ladja z godbeniki. Izmenično je bilo slišati glasbo trobent in pavk in še ene godbe. Tej ladji je sledilo brodovje več lepo okrašenih ladij. Na prvi se je peljala nadvojvodinja s spremstvom, v katerem so bili: dvorni mojster, višja dvorna mojstrica, prisotni komorniki, knezoškof, kresijski glavar. Na naslednji ladji so bili ljubljanske dame in ostalo plemstvo, sledila pa ji je še ena okrašena ladja, na kateri se je peljalo še ostalo nadvojvodinjino spremstvo. Sprevod sta zaključili še dve ladji z vojaštvom. Sprevod je plul od Ljubljane proti Vrhniki. Nedaleč od novega kanala se je brodovju priključila še ena ladja, ki je najprej izstrelila pozdravne salve. Na bregu je brodovje spremljala navdušena množica meščanov, nekateri so se s svojimi plovili priključili sprevodu. Proti večeru se je brodovje vrnilo v mesto. Tega večera je bila družba pri grofici Luisi Auersperg in tja je prišla tudi nadvojvodinja. Naslednji dan, 1. septembra, je nadvojvodinja najprej obiskala mašo pri očetih kapucinih, opoldne je na Podturnu obedovala s knezoškoфом, zvečer pa je bil tam ples.¹³

Med tem časom si je inženir Schemerl razbijal glavo, kako naj okraši mesto, da bo primerno lepo za sprejem neapeljskega kralja in kraljice ter kraljevskih zaročenk. Stanovom je v pismu pojasnil, da bo organiziral slovestno razsvetljavo in kako bo postavil slavolok. Pritožil pa se je zaradi pomanjkanja časa in tako spretno opravičil svojo odločitev, da bo slovesno dekoracijo pripravil na Glavnem trgu in jo naslonil na mestno hišo. Nekateri dvomljivci so med tem že začeli zbirati denar, vendar niso nabrali dovolj, da bi bilo za kritje stroškov dekoracije. Schemerl je menil, da morajo stroške okrasitve prevzeti deželni stanovi, nabrani denar pa naj podarijo mestni ubožnici. Po njegovem mnenju

je bilo treba osvetliti tudi deželno hišo, stavbo nekdanje normalke in anatomijo. Cena razsvetljave in vseh priprav je bila 700 goldinarjev.¹⁴

Drugega septembra so topovski streli ob polnih popoldne naznanili prihod cesarja in neapeljske kraljice s princesami in spremstvom. Njihov prihod v mesto so spremljali topovski streli, igranje na trobente in pavke, nastop meščanske garde, nastop izbranih ostrostrelcev ter vojaška godba.

Neapeljska kraljica s princesami se je nastanila v škofijskem dvorcu, cesar in nadvojvoda Aleksander Leopold pa v hotelu Divji mož. Za vse je bil obed pripravljen v škofijskem dvorcu. Istega večera je bilo mesto slovesno razsvetljeno. Razsvetljava in okrasje sta simbolično prikazovala poroko med člani avstrijskega in neapeljskega dvora. Svetlobni slap se je širil po ulicah, posebno lepo pa je bil okrašen slavolok. Ta je bil postavljen na antičnih arkadah, ki so se naslanjale na mestno hišo. Slavolok je bil sestavljen iz dveh kril. Vsako je sestavljalo šest arkad v rimskem slogu, bile so dolge 17,9 m, v višino pa so segale 7,89 m. Nad arkadami sta bili zgrajeni dve galeriji za godce. Okna mestne hiše in hiš, ki so se z obeh strani naslanjale na mestno hišo, so bila z obema kriloma povezana v celoto, okrašena so bila z zelenimi festoni. Vse to je osvetljevalo 4000 steklenih svetilk, ki so bile napolnjene z najboljšim oljem.

Portala deželnega dvorca in novega šolskega poslopja sta bila lepo okrašena, osvetljevalo ju je več kot 200 steklenih svetilk. Na oknih vseh hiš so svetile voščene sveče. Okusno je bila okrašena in osvetljena stavba kresijskega glavarja barona Ankershofna. V središču dekoracije sta bila na prosojnem papirju narisana cesarski grb in nekoliko nižje grb neapeljskega kralja. Levo in desno od grbov sta bili dve rožnati piramidi, na katerih so gorele bakle, ki jih je prižigal Amor, na eni piramidi sta bila prepletene avstrijski in siciljski grb, na drugi pa toskanski in siciljski. Nad obema so viseli poročni venci, ki so se končali v zelenih piramidah, od katerih je bila vsaka obdana še z vencem iz oljkovih mladik. Vsaka od teh simbolnih podob je merila v višino 2,52 m in v širino 1,26 m. Nad slikami je bil v plamenečih črkah latinski napis: Leopoldo II. Hung et Boh. Regi, Archiduci Austriae, etc, etc. Pio. Provido. Justo. Sapienti. Borussiam Pace; Gemino Hymenaeo Utramque Siciliam Austriae Adunati. Quum Mariam Theresiam Francisci Filii sui primogeniti Archid. Austriae sposam et M. Amaliam Ludovicam Ferdinandi Filii sui secundogeniti M. Hetr. D. sposam, Regias Utriusque Siciliae Principes, Neptes, jam Nurus Suas, Earumque Regios Genitores Ferdinandum IV. Caroli III. Reg.

¹² *Laibacher Zeitung*, 31. 8. 1790.

¹³ *Laibacher Zeitung*, 3. 9. 1790.

¹⁴ ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

Hisp. Filium, Regem et M. Carolinam A. A. Caes. Franc. I. et M. Teresiae Filiam, Reginam Utriusque Siciliae, Eadem classe advolantes Comitante Archid. Austr. Filio Suo quartum genito Leopoldo Flumine per Labacum Ducatus Carniolae Metropolim IV. Non Septembris 1790 adduceret, hoc laeti animi monumentum D. D. D. Capitaneatus Circuli Labacensis. Te simbolne podobe je razsvetljevalo po 15 steklenih svetilk.

Lepo je bila razsvetljena tudi stavba inšpektorata. Na balkonu so postavili dva stebra, ki sta nosila kratici F.C. in P.L., prepleteni med seboj. Za njima pa je v vencu iz lovorovega listja stal napis: Deo caris mobisque gratis Majestatibus Utriusque Siciliae et Austriae.

Kraljevski višji urad je nad glavnimi vrati nosil dve simbolni sliki, ena je predstavljala zaloge blaga, druga pa plovbo po Ljubljani. Ob tem je bil še napis: Opes Subditorum opes Principum. Tudi ti dve podobi so osvetljevale steklene svetilke in voščene sveče na oknih.

S steklenimi svetilkami in voščenimi svečami so bile lepo razsvetljene tudi hiše privatnikov. Omeniti velja hišo vdove Mulej, pa Kargnijatičevo (Cargnatiševo), Rodeževo, Fantončevo in Pichlerjevo hišo. Njihova razsvetljava je izražala dober okus in harmonijo. Za svoj trud so bili prebivalci Ljubljane poplačani s tem, da so lahko uživali ob pogledu na cesarja, njegovo sestro neapeljsko kraljico Marijo Karolino in na obe princesi.

Tretjega septembra je cesar dopoldne in popoldne sprejemal v avdijenci. Dostop je bil dovoljen vsakomur. Neapeljski dvor in nadvojvodinja Elizabeta so ob pol dvanajstih prisostvovali maši v stolnici. Nato je bil v škofijskem dvorcu sprejem za plemstvo, kjer so lahko vladarju poljubili roko. Ob treh popoldne so pred stanovanjem neapeljskega dvora nastopili ostrostrelci, sodelovala je tudi dobra vojaška godba. Ob pol petih popoldne pa so si visoki gostje ogledali Desselbrunnerjevo suknarno. Po ogledu so se podali v Zoisov drevored, kjer so neapeljski kraljici predstavili dame. Neapeljska kraljica je zbranemu plemstvu predstavila princeso Marijo Terezijo kot bodočo avstrijsko nadvojvodinjo. Cesar se obiska suknarne in sprehoda ni udeležil, ker je bil zaposlen z državniškimi opravki. Zvečer so si gostje v razkošno razsvetljenem deželnem gledališču ogledali priljubljeno Kozebujevo dramo Menschenhass und Reue. Izkupiček 235 forintov in 40 krajcarjev je bil namenjen ubožni blagajni. V mestu je ta večer igrala turška godba.

Četrtega septembra navsezgodaj zjutraj med 6. in 7. uro so cesar, neapeljska kraljica s princesami in spremstvom odpotovali naprej proti Celju in Gradcu. Nadvojvodinja Elizabeta jih je spremljala do Podpeči, nato pa se je vrnila v Ljubljano.

Neapeljska kraljica je v zahvalo za sprejem in kot potrditev svojega dobrega počutja obdarovala kresijskega glavarja z zlato tobačnico, okrožnemu komisarju grofu Barbu je podarila zlato žepno uro, prav tako je z zlato žepno uro obdarila tudi knezoškofovega administratorja. Vojaško godbo ostrostrelcev je obdarila z 20 dukati (godbo je kasneje tudi neapeljski kralj obdaril z 12 dukati), vojaška straža je dobila 15 dukatov, služabniki v knezoškofovem dvorcu so dobili 60 dukatov.¹⁵

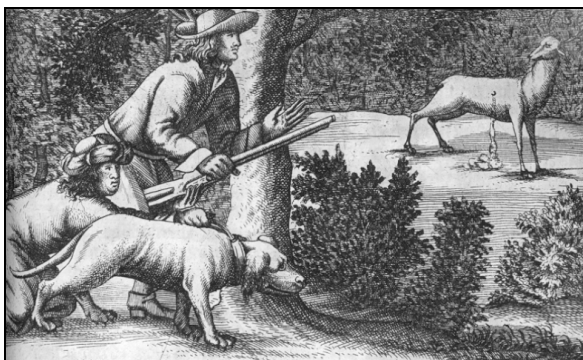
Po 9. uri zvečer istega dne je pripotoval v Ljubljano neapeljski kralj, ki si je izbral nekoliko drugačno pot od Reke do Ljubljane. V njegovem spremstvu je bil tudi njegov opolnomočeni poslanec na dunajskem dvoru markiz de Gallo. V Ljubljani ga je sprejela nadvojvodinja Elizabeta.

Na tem potovanju si je neapeljski kralj ogledal kobilarno v Lipici, 4. septembra pa je pripotoval v Idrijo. Prispel je s tremi vozovi in se najprej ustavil v idrijskem gradu (Gewerkeneg). Tu so ga pričakali direktor rudnika in rudarski svetnik grof Inzaghy, prisotni gubernijski svetnik in dvorni trgovski komisar plemeniti Leitner ter še drugi uradniki. Postavili so častno stražo, paradirali so mladi rudarji v uniformah, igrala je vojaška godba. Člani častne straže so se postavili pred vrata vladarjeve sobe. Kralj in spremstvo so se preoblekli v rudarske uniforme in se v spremstvu dveh šefov in drugih gubernijskih uradnikov odpravili v jamo. Vsa pot je bila razsvetljena z voščenimi svečami, kar je ustvarilo pravljičen vtis in spodbudilo kraljevo navdušenje. Dva rova, v katerih je kralj sam izkopal rudo, so v večem spomin na njegov obisk poimenovali po njem in po neapeljski kraljici. Po ogledu jame si je kralj ogledal še druge rudniške naprave in znamenitosti. Ogledal si je tudi veliko skladišče živega srebra in pripravo živega srebra za tovorjenje. Končno se je odpravil nazaj v grad. Ker na potovanju ni obedel, se je s spremstvom ob treh popoldne odpravil proti Ljubljani,¹⁶ kamor je prispel ob devetih zvečer. Sprejela ga je nadvojvodinja Elizabeta. V njegovo čast so ustrelile topovske salve, nastopili so ostrostrelci in meščanska garda. Mesto je bilo slovesno razsvetljeno.

Petega septembra ob pol osmih se je kralj, opravljen v lovsko uniformo, odpravil na lov na vodne ptice. Brodovje, ki je odplulo po Ljubljani, je nosilo neapeljskega kralja, oblečenega v lovsko obleko, ostrostrelce in spremstvo. Zaradi dežja se je lov zgodaj končal, kralj je ustrelil le nekaj vodnih ptic in ob 12. uri so se že vrnil v mesto. Popoldne je kralj obiskal strelišče. Spretni strelci so si pridobili njegovo občudovanje. Meščanski kositar Mihael Reitter se je celo zapisal v kraljeve lovske anale. Vladar se je nato odpravil k nadvoj-

¹⁵ *Laibacher Zeitung*, 7. 9. 1790.

¹⁶ *Laibacher Zeitung*, 14. 9. 1790.

Prežanje in uplen jelena.

vodinji Elizabeti. Zvečer je bila slavnostna razsvetljava mesta, pripadniki lovske družine so v redutni dvorani pripravili ples, ki so se ga vsi udeležili v lovskih oblekah.

Šestega septembra proti četrtni uri zjutraj je neapeljski kralj nadaljeval svojo pot proti Dunaju. Istega dne je po šesti uri odpotovala proti Trstu in Benetkam tudi nadvojvodinja Elizabeta, ki je ob odhodu bogato obdarila ubožnico, kadetnico in vojaško stražo, vojaška godba je dobila 12 dukatov.¹⁷ Še istega dne je pripotovala v Trst, kjer si je ogledala razne znamenitosti in se pogovarjala z ruskim kapitanom, ki je priplul iz Katarja. Nato se je odpravila v kazino. Osmega septembra je obiskala še druge zanimivosti, prisostvovala je plesni slovesnosti, zvečer pa je obiskala guvernerja. Devetega septembra je odpotovala proti Gorici, od tam pa je nameravala v Benetke, Verono in Innsbruck.¹⁸

Cesar se je za lep sprejem in razkošno razsvetlavo mesta stanovanjem zahvalil 19. septembra. V zahvali je omenil, da so ob vsej poti stanovi in kresijski glavarji tekmovali, kdo se bo izkazal bolj vdanega. Vsa ta prizadevanja so vladarja ganila, vendar pa je organizatorje tudi ukoril. Jasno je zapisal, da mu je neprijetno, če njegova potovanja odtegujejo prebivalce od njihovega dela in običaj-

nega življenja ter jim povzročajo stroške, kajti njegova potovanja so namenjena predvsem dobrobiti podložnikov. Cesar je hvaležen za razkošen sprejem, hkrati pa sporoča vsem, da si v bodoče prepoveduje taka slavlja, parade in sprejeme ter da namerava po deželi potovati neopažen.¹⁹

Ko so vladarji odpotovali in se je navdušenje in razburjenje nekoliko umirilo in ko so stanovi dobili še omenjeno cesarjevo pismo, se je začel čas za obračune. Obračunati je bilo treba stroške za slovesno razsvetlavo in slavalok, ki ga je pripravil inženir Schemerl. Ta slavalok je zbudil posebno pozornost, bil je trikrat razsvetljen. Stroški so bili višji, kot je predvideval. Znašali so 862 fl in 50 kr in Schemerl je trdil, da mora takoj plačati delavce in dobavitelje. Ko so odprodali les, iz katerega je

Po lovu na merjasca.

Gonjači preganjajo volka.

Vse lovske ilustracije so iz Der Dianen Hohe und Niedere Jagd-Wissenschaft ausführlich zu befinden: Mit grosser Arbeit inventiret und beschrieben von Johann Tänzern. Hiernächst ist Als ein neuer und besonderer Theil mit beygefüget Der Edle Hirsch-gerechte Jäger kurz, doch gründlich verfertigt von Johann Wilhelm von Pärson, Ihro. Röm. Kayserl. Majestät Ober-Forst-Meister zu Podiebrat im Königreich Böhmen. Mit vielen Kupferstichen. Leipzig.

¹⁷ *Laibacher Zeitung*, 7. 9. 1790.

¹⁸ *Laibacher Zeitung*, 21. 9. 1790.

¹⁹ ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

bil slavolok, so se stroški znižali za 44 fl. Obravnave in dokazovanja, kdo bo plačal, so se vlekle še do avgusta leta 1791. Takrat so sklenili, da stanovska blagajna prizna inženirju Schemerlu stroške 811 fl in 48 kr in jih tudi poravna. Prav tako so stanovi še v letu 1791 razpravljali o stroških, ki so nastali ob cesarjevem obisku in potovanju neapeljskega dvora skozi Ljubljano. Stroške za Te Deum laudamus so iz gledališke blagajne preložili na stanovsko. Aprila 1791 je arhivar predložil račun za cesarjevo potovanje na Reko in nazaj in za bivanje nadvojvodinje Elizabete in neapeljskega dvora. O pravilnosti in napakah pri računih so odločali v Gradcu. Avgusta 1791 so stanovskemu odboru sporočili, da je večina računov pravilno sestavljena in opremljena s potrebnimi podpisi in žigi.²⁰

V marcu 1791 sta se neapeljski kralj in kraljica vračala z Dunaja proti Trstu, na poti ju je spremljal tudi cesar Leopold II. Načrt potovanja je bil opisan v časopisu *Laibacher Zeitung* 8. marca 1791. Na pot so se z enodnevnim razmakom odpravile štiri skupine. V prvi skupini je bilo na razpolago 23 konj. V tej skupini so potovali neapeljski kralj, knez Riario, markiz de Gallo in nekaj dvornih služabnikov neapeljskega kralja. Na pot naj bi odšli 10. marca. Proti Ljubljani naj bi potovali čez Celovec. Druga skupina naj bi odpotovala 11. marca in šla po isti poti do Ljubljane. Tretja skupina naj bi se na pot odpravila 12. marca. V tej skupini so potovali neapeljska kraljica, nadvojvoda Ferdinand z ženo Luiso, dvorne dame, avstrijski cesar z dvema nadvojvodoma in markiz Manfredini. Njihova pot je vodila čez Gradec v Ljubljano. Četrto skupino so sestavljali predvsem dvorni sluge neapeljskega kralja. Ta skupina naj bi šla na pot 13. marca in potovala po isti poti kot skupina, v kateri je bil avstrijski cesar.²¹ Časopis *Laibacher Zeitung* je 11. marca 1791 potrdil novico, da bo cesar res potoval čez Kranjsko.²²

Skupina, v kateri je potoval neapeljski kralj, je odrinila z Dunaja 10. marca, 14. marca se je ustavila v Celovcu. Kralj je stanoval v gostilni Pri soncu (Bey der Sonne), kjer so mu postavili častno stražo. V Celovcu si je ogledal tovarno svile trgovca Motitscha, zvečer pa je sprejel plemstvo. Naslednjega dne se je ob pol sedmih odpeljal v Borovlje na ogled znamenite puškarne. V Celovec se je vrnil okrog 11. ure, proti drugi popoldne si je ogledal še Tisovo suknarno, okrog 3. ure se je prikazal na okusno okrašenem strelišču. Nato je s spremstvom odšel v deželno hišo. Tu ga je v soju bakel čakalo plemstvo, njemu v čast je bila pripravljena slovesna glasbena akademija. 16. marca

ob šestih zjutraj je s spremstvom odpotoval čez Ljubelj proti Ljubljani.²³

Predvideno je bilo, da bodo med 16. in 19. marcem nekateri gospodje ostali v Ljubljani, ker bodo na Auerspergovem posestvu na Igu organizirali lov na medveda. Ti gostje naj bi nato 20. marca odpotovali čez Trst in Gorico proti Benetkam, kamor naj bi pripotovali 24. marca. V Benetkah naj bi se zadržali do 31. marca, 1. aprila pa nadaljevali potovanje čez Padovo, Firence, Rim, preko Gaete do Neaplja.²⁴

V spomnih na ljubljanski kongres sv. alianse leta 1821 je Henrik Costa opisal obisk neapeljskega kralja na ljubljanskem gradu ter njegovo hrepenenje pogledovanje proti Igu in okoliškim gozdovom. Omenil je sprehajalno palico, na katero se je naslanjal postarani vladar. Ročaj te palice je bil iz gamsovega roga, ki naj bi ga kralj uplenil na lovu na Igu pred tridesetimi leti. O tem gamsu je bilo kasneje izraženih kar nekaj dvomov, zato pogledajmo, kako so v marcu leta 1791 organizirali lov na posesti grofa Auersperga na Igu.²⁵

Priprave na lov so se začele že 6. marca. Cesar Leopold II. je želel, da bi se njegov svak neapeljski kralj udeležil tega lova. Lov naj bi vodil knez Adam Auersperg, stroške lova bi, kot velevala čast, gorečnost in vdanost, nosili kranjski deželni stanovi in lastnik posesti grof Auersperg. Predvidevali so, da bo za lov potrebno zbrati približno 4000 gonjačev, ki bi jih nabrali med kmečkim prebivalstvom. Zato so organizatorji lova zaprosili za sodelovanje tudi plemiške sosesde. Lov so zastavili tako obsežno, da so zajeli še mejne posesti: grofijo Turjak, grofijo Kočevje, gospostva Zonek, Bistro, Čušperk, Snežnik, Beli kamen, Ortnek, Haasberk in Ribnico. Knez je zato prosil vse sosesde za pomoč in sodelovanje. Pomagali naj bi predvsem s svojimi podložniki, ki bi jih dali za gonjače, pa tudi s svojimi lovci in gozdnimi hlapci.

Da bi bil lov čim varnejši pa tudi uspešen, sta knežji gozdni mojster Johann Michael Rothauer in lovec Johann Georg Weinmann predložila knezu spomenico, kaj je treba urediti.

"Najponižnejša spomenica Vaši Ekscelenci

Glede lova na medveda najponižnejše predlagamo:

1. Za lov na medveda potrebujemo 4000 močnih kmetov, ki jih bomo uporabili kot gonjače. Vsak kmet mora imeti s seboj baklo, kresilno gobo ali pa kresilo.

2. Tem kmetom je treba dopovedati, da se morajo oskrbeti s hrano za pet dni in sicer za 14., 15., 16., 17. in 18. marec tako, da nam ne bo treba misliti še na to. Zborna mesto in dan za lov bosta

²⁰ ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

²¹ *Laibacher Zeitung*, 8. 3. 1791.

²² *Laibacher Zeitung*, 11. 3. 1791.

²³ *Laibacher Zeitung*, 25. 8. 1791.

²⁴ *Laibacher Zeitung*, 8. 8. 1791.

²⁵ Holz-Costa, *Ljubljanski kongres 1821*, 50.

Prizorišče medvedjega lova.

kmalu znana. Nespodobno pa je upanje ljudi, da jim bo cesar za to plačal.

3. Vsaka skupina naj prinese s seboj seznam, ki ga bo sestavil uradnik ali sodnik. Iz tega seznama bomo razbrali število gonjačev in tudi videli, kdo manjka. Ne mislimo, da se ljudje ne bodo odzvali ukazu in se lova ne bodo udeležili ali pa se bodo ukazu celo upirali. Zdi se nam le primerno izvedeti za neposlušneže, da bi jih kasneje, če bi pri lovu nastale težave, lahko obtožili.

4. Mejna posestva morajo dati na razpolago svoje lovce in gozdne hlapce. Oboroženi morajo biti s puškami in pištolami. S seboj naj bi imeli tudi orožje za slepo streljanje. Tudi njim bosta v kratkem sporočena mesto in čas zbiranja."

Tej spomenici je bil priložen še seznam nabornih okrajev, v katerih so nameravali novačiti gonjače: Snežnik naj bi dal 300 gonjačev, Kočevje 600, Ribnica 500, Haasberk 500, Zonek 400, Bistra 200, Turjak 600, Čušperk 400, Boštanj 500, Logatec 250 in Polhov Gradec 250 gonjačev.

Sedmega in osmega marca sta bili še dve po-

sebni seji stanovskega odbora, na katerih so izpolnjevali in dopolnjevali lovski načrt in zahteve knezovega gozdnega mojstra. Spomenico gozdnega mojstra so prepisali v desetih izvodih in jo razposlali omenjenim gospodstvom. Najprej so računali na 4000 gonjačev, nato pa so jih iz varnostnih razlogov dodali še 500, ki so jih zanovačili v nabornih okrajih Logatec in Polhov Gradec. Na seji 8. marca so sklenili, da je treba gonjače razporediti tako, da bodo zasedli vse prostore, kjer bi divjad lahko zbežala.²⁶

Knez Auersperg je pripotoval 9. marca v Ljubljano, po obedu se je takoj odpravil naprej na Ig, da bi dokončno uskladi priprave na medvedji lov.²⁷ Dokončni načrt lova je predvideval, da 4500 gonjačev zasede ozemlje od Zoneka do 8 milj (60,6 km) oddaljenih hribov in gostih gozdov. Gorelo naj bi 20.000 kresov, ki bi divjačini preprečevali preboj obroča, v katerega so jo ujeli. Z gospodstva Zonek je 10. marca razposlal razpored, kam naj

²⁶ ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

²⁷ *Laibacher Zeitung*, 10. 3. 1791.

katero gospostvo pošlje svoje ljudi. Grofija Kočevje jih je morala poslati v Zapotok, gospostvo Ribnica, Ortnek in grofija Turjak so jih razpostavili pri Krvavi Peči, gospostva Snežnik, Haasberk in Nadlišek so poslala ljudi k Osredku, gospostvo Čušperk je postavilo gonjače pri Golem, gospostvo Boštanj pri Studencu, Gospostvo Bistra pri Brezovici, gospostvo Zonek pri Tomišlju, gospostvi Polhov Gradec in Logatec pri Jezeru, prav tam naj bi bili tudi ljudje ljubljanske komende. Enajstega marca je grof Joseph Maria Auersperg določil kraj, kjer so se morali zbrati gonjači. Sosednja gospostva je tudi uradno opozoril na lov, da se bodo uradniki teh gospostev znali primerno obnašati v času lova. Kajti če bodo pravočasno obveščeni, se ne bodo mogli upirati in izmikati. Zato je bil sprejet ukaz, ki je določal, da "se bo lov na medveda v čast Njegovega veličanstva siciljskega kralja začel 14. marca ob 7h zjutraj, zato naj vsako gospostvo, tako kot je bilo sporočeno že 7. t.m., skliče gonjače, lovce in gozdne hlapce na določeni dan navsezgodaj".²⁸

*Cesar Leopold II.
(Josip Gruden: Zgodovina slovenskega naroda.
Celje, 1992).*

Dne 15. marca so bili v Ljubljani zbrani knez Adam Auersperg, grof Josef Maria Auersperg, Karl Lichtenstein, Nikolaj Esterhazy in bodoči deželni šef Johann grof Gaysruck s starejšim sinom. Pripravljali so se na sprejem neapeljskega kralja, ki so ga pričakovali 16. marca zvečer.²⁹

Vse priprave in živčnost pa tudi strah pred nesrečo na lovu, ki so spremljali te priprave, so ostali bralcem časopisa Laibacher Zeitung skriti. Časopis je navdušeno in podrobno poročal o uspešnem lovu.

Neapeljski kralj je pripotoval iz Celovca 16. marca. 17. marca se je začel lov na medveda. Kralj s spremstvom se je proti Zoneku odpeljal po Ljubljani. Plovbo je spremljala vojaška in turška godba. Ob prihodu je kralj takoj šel na pripravljeno visoko prežo, ki je bila od gradu oddaljena le 500 korakov. Lov se je začel takoj po 10. uri, izstrelili so več kot 10.000 strašilnih streliv. Gonjače so vodili knezovi in grofovi nadlovci na konjih. Lov je bil zelo dobro organiziran, hrup, ki so ga povzročali gonjači z lomastenjem, kričanjem in streljanjem, je bil pravilno razporejen. Po treh urah so se prikazali trije medvedje pri kraljevi visoki preži. Pred kraljevimi očmi je enega od njih ustrelil kraljevi komornik markiz Priore Tanucci, druga dva pa sta se pognala med lovce in zbežala v bližnji gozdček. Gonjači so ju od tu pregnali. Neapeljski kralj je na tem lovu pokončal enega medveda in enega volka, s svojim ulovom je bil zelo zadovoljen. Na tem lovu so uplenili dva medveda, tri volkove, jelenčka ter več lisic in zajcev. Pod večer se je kralj odpravil proti gradu, ob poti so mu vzklikali vaščani. Na gradu so ga čakali trije nadvojvode, ki jih je cesar poslal iz Ljubljane na Zonek. Naslednji dan se je lov nadaljeval. Tokrat se je kralj odpravil na skoraj dve uri oddaljeno pogorje do neke jame, v katero se je skril roparski medved. Tri nadvojvode so se medtem v grajskem zverinjaku zabavali z lovom na medveda, ki so ga pred kratkim ujeli. Pokončal ga je nadvojvoda Karel, nadvojvoda Leopold in Ferdinand pa sta pokončala gamsa. Ob 4. uri popoldne se je neapeljski kralj s tremi nadvojvodami odpeljal po Ljubljani nazaj v mesto. Na ladji, ki je plula pred kraljevo, so bili lovci in lovski plen.

Kjer se v Ljubljano izliva Iščica, je vladarja pričakalo več kot dvajset lepo okrašenih ladij. Na njih so bili plemstvo, dame in kavalirji, oficirski zbor in več uglednih meščanov. Igrali sta turška in vojaška godba. Na obeh obalah Ljubljane je zbrano ljudstvo z "vivat" klici pozdravljalo kralja. Ko se je kralj pripeljal nazaj v mesto, so se razlegli tudi strelji iz pušk. Kralj in nadvojvode so odšli k cesarju v hotel Divji mož, od tu pa so se odpravili v svoja domovanja. Uplenjena divjačina je bila raz-

²⁸ ARS. – Dež. stan. – Reg. II.

²⁹ Laibacher Zeitung, 15. 3. 1797.

stavljena na Dvoru.³⁰ Ker so zveri veljale za nekoristne, jih je bilo treba uničevati na vse mogoče načine.³¹ Slikar prof. Herrlein je ta lov tudi ovekovečil na sliki, ki jo je predstavil knezu Auerspergu ob njegovi vrnitvi iz Benetk 16. aprila.³²

Avstrijski cesar, neapeljska kraljica in trije nadvojvode so pripotovali v Ljubljano 17. marca 1791.³³ Pot jih je vodila čez Gradec, kjer so jim pripravili lep in slovesen sprejem.³⁴ Čez tri dni so veličanstva nadaljevala potovanje proti Trstu. Do Postojne so potovali skupaj. Od tu dalje je neapeljsko kraljico spremljal knez Auersperg do Trsta; cesar pa je iz Postojne odpotoval proti Gorici. V Trbižu sta se obe veličanstvi spet sešli in nato skupaj potovali do Benetk.³⁵

Po štirinajstdnevem bivanju v Milanu je avstrijski cesar konec maja 1791 odpotoval nazaj proti Dunaju. Pot ga je vodila čez Padovo, Benetke, Trst, kamor je priplul na lepo okrašeni ladji, Gorico, Ljubljano, Gradec na Dunaj.³⁶ V začetku junija se je cesarica odpravila v Gradec, kjer je želela počakati na cesarjevo vrnitev.³⁷ Vendar pa je pot nadaljevala v Maribor, kamor je s spremstvom pripotovala 14. julija in se naselila v gostilni Jelen. Po obedu se je v spremstvu nadvojvode Franca odpeljala do Drave, kjer sta se oba dobre pol ure zabavala z ribolovom. Od tam sta se odpeljala v drevored, od tu pa šla do gostilne Jelen peš, da bi ju ljudje lažje videli od blizu. Naslednja dva dneva čakanja na cesarja sta cesarica in nadvojvoda prebila tako, da sta prisostvovala maši v farni cerkvi, obiskala strelišče, si dala predstaviti plemstvo in se posvečala ribolovu.³⁸

Cesar Leopold II. je s spremstvom pripotoval v Ljubljano 15. julija zvečer. Stanoval je pri Divjem možu. S spremstvom je zvečer obiskal gledališče, Ljubljana je bila seveda slovesno razsvetljena. 19. julija zvečer so odpotovali proti Mariboru. Pot proti Dunaju so nadaljevali čez Gradec.³⁹ Na Dunaj so prispeli 27. julija.⁴⁰

VIRI IN LITERATURA

ARHIVSKI VIRI

ARS – Arhiv republike Slovenije

Fond Deželni stanovi za Kranjsko. Registratura II. Grafschaft Mitterburg Angelegenheiten (Zadeve glede grofije Pazin) v škatli z naslovom Dvorna žalovanja, 747/1790, 782/1790, 789/1790, 829/1790, 852/1790, 925/1790, 1253/1790, 1330/1790, 1349/1790, 52/1791, 519/1791, 885/1791, 925/1791, 423/1791, 432/1791, 436/1791

ČASOPISNI VIRI

Laibacher Zeitung – 6. marec 1790 do 21. september 1790; 8. marec 1791 do 29. julij 1791.

LITERATURA

Costa, Henrik: *Reiseerinnerungen aus Krain. Mit Ansichten von Laibach, Neustadt, Veldes u. Lueg*. Laibach : Eger, 1848.

Čerin, dr. J.(osip): Zgodovina vojaških, oziroma turških godb. *Pevec*, 7, Ljubljana, 1927, str. 1-2, 11-12, 19-21, 26-28.

Dimitz, August: *Geschichte Krains von den ältesten Zeit bis auf das Jahr 1813. Vierter Theil: Vom Regierungsantritt Leopold I. (1657) bis auf das Ende der französischen Herrschaft in Illyrien (1813)*. Laibach : Kleinmayr & Bamberg, 1876.

Holz, Eva – Costa, Henrik: *Ljubljanski kongres 1821*. Ljubljana : Nova revija, 1997.

Krivi lov v Karavankah = Die Wilderei in den Karawanken. Razstava ob deželni razstavi "vse je lov ... zgodovina neke kulture" = Ausstellung anlässlich der Landesausstellung "alles Jagd ... eine Kulturgeschichte". Šentjanž = St. Johann 1997.

Ljubljanski hoteli pred sto leti. *Kronika slovenskih mest*, III, 1936, str. 46-47.

Vrhovnik, Ivan /Staroslav/: *Gostilne v stari Ljubljani*. V Ljubljani : Jutro, 1926.

³⁰ *Laibacher Zeitung*, 22. 3. 1791.

³¹ *Krivi lov v Karavankah = Die Wilderei in den Karawanken*, 14.

³² Dimitz, *Geschichte Krains*, Vierter Theil, Laibach 1876, 245.

³³ *Laibacher Zeitung*, 18. 3. 1791.

³⁴ *Laibacher Zeitung*, 22. 3. 1791.

³⁵ *Laibacher Zeitung*, 22. 3. 1791.

³⁶ *Laibacher Zeitung*, 3. 7. 1791.

³⁷ *Laibacher Zeitung*, 14. 7. 1791.

³⁸ *Laibacher Zeitung*, 26. 7. 1791.

³⁹ *Laibacher Zeitung*, 22. 7. 1791.

⁴⁰ *Laibacher Zeitung*, 29. 7. 1791.

ZUSAMMENFASSUNG

Die Reise Leopolds II. und des neapoletanischen Hofstaats durch Krain in den Jahren 1790 und 1791

Im Jahre 1790 reiste der König von Neapel mit seiner Gattin und zwei Prinzessinnen, Maria Theresia und Amalia Luisa, die mit den kaiserlichen Prinzen Franz und Ferdinand verlobt waren, von Rijeka (Fiume) nach Wien. Der österreichische Kaiser Leopold II. reiste in Rijeka an, wo er den Hofstaat von Neapel empfing, um darauf die Königin von Neapel und die beiden Prinzessinnen nach Wien zu begleiten. Die hohen Gäste machten auf ihrem Weg in Laibach halt. Das bedeutete für die krainischen Landstände und für Laibach eine große Ehre, aber auch eine große Bürde. In Laibach wurde der Hofstaat von Neapel im Bischofspalais untergebracht, der österreichische Herrscher und die Erzherzogin Elisabeth im damaligen Elitehotel *Wilder Mann*. Die Stadt veranstaltete während des

hohen Besuchs einen feierlichen Empfang, Festbeleuchtung, es wurde auch das Kasino eröffnet. Kurzum, Laibach war bemüht, den Eindruck einer lebhaften Stadt zu übermitteln.

Der König von Neapel reiste auf einem anderen Weg von Rijeka nach Laibach. Er besichtigte das Gestüt von Lipizza und das Quecksilbergwerk in Idria. Von Idria reiste er nach Laibach wo eine Wildvögeljagd vorgesehen war, die wegen Regen ausfiel.

Im Jahre 1791 kehrten der König von Neapel und seine Gattin in Begleitung des österreichischen Kaisers heim. Auch diesmal machten sie in Laibach Station. Für den König von Neapel wurde auf dem Landgut des Grafen Auersperg in Ig eine Bärenjagd veranstaltet.

Die Reiseorganisation übernahm die Post, die damals das Monopol für die Beförderung von Waren und Personen hatte, auch wenn es sich um gekrönte Häupter handelte.

Die Aufenthaltskosten der Hoheiten in Laibach, die Empfangs- und Beleuchtungskosten sowie Wildvögeljagdkosten trugen die Landstände. Die Kosten der Bärenjagd teilten sich dagegen Fürst Auersperg und die Landstände.